

بررسی چالش های انتقال اعضای بدن پس از مرگ

محمد اکبری مفرد*

چکیده

در پی رشد دانش پزشکی و دستیابی به فن آوری های نوینی که استفاده از اعضای بدن را برای نجات جان بیماران لاعلاج و درمان برخی از بیماری ها فراهم ساخت، پرسش های فقهی و حقوقی ای را در این حوزه مطرح کرده است که از جمله آنها می توان به ارزش اعضای بدن انسان اشاره کرد، به طوری که بررسی وضعیت اعمال حقوقی، مانند خرید و فروش، وصیت نسبت به اعضاء و کاربرد آن در جامعه ی پزشکی، نشان دهنده ی اهمیت این مسئله است. از آثار تبیین این موضوع، مشخص شدن پاسخ به این پرسش است که آیا اعضای بدن انسال مال محسوب می گردد، و آیا انسان در برابر اعطای عضوی از بدن خود به دیگری می تواند طلب عوض کند و آن را در قالب خرید و فروش طرح نماید، یا اینکه چنین اختیاری ندارد. بی گمان انسان از حق وصیت برای پس از مرگ خود برخوردار است، این حقی است که در آیات و روایات بر آن تاکید شده است. اما آیا انسان می تواند وصیت کند که پس از فوت، عضوی از بدنش جدا شود و در راه نجات همنوعان و اغراض عقلایی دیگر استفاده گردد؟ آنچه از بررسی دیدگاه اکثر فقها و حقوقدانان به دست می آید این است که فقط خرید و فروش برخی از اعضای بدن انسان که با قطع آنها حیات فرد با خطر جدی مواجه نمی گردد و دارای منفعتی عقلایی و مشروع باشد صحیح است.

کلمات کلیدی: انتقال اعضا، وصیت، فروش جسد، قروض اعضا

مقدمه

بحث واگذاری اعضاء و پیوند آن یکی از موضوعاتی است که در محل برخورد علمی بین دانشمندان علوم پزشکی حقوق، اخلاق، ادیان، عرف های اجتماعی و حتی محل برخورد آرای شرایع آسمانی؛ یعنی اسلام و مسیحیت است. منظور از واگذاری اعضا، انتقال حقوقی اعضا در قالب های گوناگونی همچون بیع، هبه، وصیت و غیره است که با جداسازی عضو و واگذاری آن به منتقل الیه، مالکیت عضو شخص اخیر انتقال می یابد و تصرفات بدون اجازه دیگران در این عضو جدا شده حسب مورد آثار حقوقی همچون حسب یا اتلاف یا مسئولیت مدنی یا آثار کیفری همچون سرقت یا خیانت در امانت را در پی دارد. در حال حاضر، واگذاری اعضا به دو طریق امکان پذیر است: اول اینکه عضو مذکور از بدن انسان زنده جدا گردد و در بدن انسان نیازمند به آن قرار گیرد. دوم اینکه این اعضاء از جسد متوفی (که نوعاً شامل افراد مبتلا به مرگ مغزی می گردد) برداشته شود که در این حالت، وصیت یا اجازه اولیا متوفی مجوز این کار خواهد بود.

رضایت اولیاء تا چه حد موثر است؟ آیا عمل به وصیت میت به اهداء یا فروش عضو، واجب است؟

* کارشناسی ارشد حقوق کیفری اطفال و نوجوانان دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری